

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.3.14>

POJĘCIE I PRZEDMIOT DOWODU W SPRAWACH O NARUSZENIE PRZEPISÓW CELNYCH JAKO KATEGORIA NORMATYWNA I DOKTRYNALNA PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

Oksana Cherniavska

*studentka Katedry Prawa Morskiego i Celnego
Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza” (Odessa, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-3263-5006
ukraineod2018@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł poświęcono zagadnieniom pojęcia i przedmiotu dowodu w sprawach o naruszenie przepisów celnych jako normatywnej i doktrynalnej kategorii prawa administracyjnego. Zaznaczono, że dowód odgrywa główną rolę w postępowaniu w sprawach o wykroczenia administracyjne, ponieważ jest środkiem do osiągnięcia obiektywnej prawdy w sprawie. Zdefiniowano „dowody w sprawach o naruszenie przepisów celnych” jako normatywnie uregulowany rodzaj czynności poznawczych o charakterze administracyjnym urzędników organów celnych, osób deklarujących, ekspertów, właścicieli praw autorskich, sędziów i poszczególnych uczestników postępowania, mające na celu osiągnięcie obiektywnej prawdy w sprawach o wykroczenia administracyjne przypisane do kompetencji organów celnych. Podkreślono, że przedmiot dowodu w postępowaniu w sprawach o wykroczenia administracyjne w zakresie spraw celnych jest specyficznym odzwierciedleniem prawnym przedmiotu wiedzy przeprowadzonego w szczególnej formie proceduralnej, którego treść obejmuje okoliczności i fakty, łącznie mające znaczenie prawne i dowodowe i charakteryzujące czyn bezprawny jako szkodliwy i administracyjnie karalny, w celu udowodnienia winy osoby pociągniętej do odpowiedzialności administracyjnej (zdarzenie przestępstwa administracyjnego w zakresie spraw celnych (czas, miejsce, sposób i inne okoliczności; forma winy, motyw i cel popełnienia przestępstwa celnego; rodzaj i wielkość szkody wyrządzonej przez wykroczenie celne oraz wysokość poniesionych kosztów procesowych).

Słowa kluczowe: naruszenie przepisów celnych, dowody, udowodnienie, przedmiot dowodu, zbieranie i ocena dowodów.

THE CONCEPT AND THE SUBJECT OF EVIDENCE IN CASES OF VIOLATION OF CUSTOMS RULES AS A NORMATIVE AND DOCTRINAL CATEGORY OF ADMINISTRATIVE LAW

Oksana Chernyavska

*applicant the Department of Maritime and Customs Law
National University "Odessa Law Academy" (Odessa, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-3263-5006
ukraineod2018@gmail.com*

Abstract. The paper is dedicated to issues of the concept and the subject of evidence in cases of violation of Customs Rules as a normative and doctrinal category of Administrative Law. There is stressed, the evidence plays a significant role in proceedings in cases of administrative offenses as it is a tool for achieving objective truth in the case. The evidence in proceedings in cases of administrative offenses in the field of Customs Affairs can be identified as a normatively regulated type of cognitive activity of administrative procedural nature of Customs Officials, declarants, experts, right holders, judges and individual participants of the proceedings that is aimed to achieving objective truth in cases of administrative offenses under the competence of Customs Authorities.

Key words: violation of Customs Rules, evidences, evidence, subject of evidence, collecting and evaluating evidences.

ПОНЯТТЯ ТА ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК НОРМАТИВНА ТА ДОКТРИНАЛЬНА КАТЕГОРІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Оксана Чернявська

*здобувач кафедри морського та митного права
Національного університету «Одеська юридична академія» (Одеса, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-3263-5006
ukraineod2018@gmail.com*

Анотація. Стаття присвячена питанням поняття та предмету доказування у справах про порушення митних правил, як нормативної та доктринальної категорії адміністративного права. Наголошено, що доказування відіграє

провідне значення в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, оскільки є засобом досягнення об'єктивної істини у справі. Визначено «доказування у справах про порушення митних правил», як нормативно врегульований вид пізнавальної діяльності адміністративного процесуального характеру посадових осіб митних органів, декларантів, експертів, правовласників, суддів та окремих учасників провадження, що спрямована на досягнення об'єктивної істини у справах про адміністративні правопорушення, віднесених до компетенції митних органів. Підкреслено, що предмет доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи є специфічним правовим відображенням предмета пізнання, здійснюваного в особливій процесуальній формі, в зміст якого входять обставини і факти, які в сукупності мають правове і доказове значення і характеризують протиправне діяння, як шкідливе і адміністративно каране, з метою доведення вини особи яка притягається до адміністративної відповідальності (подія адміністративного правопорушення в галузі митної справи (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення правопорушення); форма вини, мотив і мета вчинення митного правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої митним правопорушенням, а також розмір понесених процесуальних витрат).

Ключові слова: порушення митних правил, докази, доказування, предмет доказування, збирання та оцінка доказів.

Вступ. Доказування відіграє провідне значення в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, оскільки є засобом досягнення об'єктивної істини у справі. Дослідження правового регулювання та змісту процесу доказування в різних процесуальних провадженнях завжди привертало увагу вчених-правознавців. Тривалий час найбільш розвинутою була теорія кримінально-процесуального доказування та доказування у цивільному судочинстві. З часом доказове право доповнили положення пов'язані з здійсненням доказування у інших судових провадженнях (господарського, адміністративного, конституційного). Доказування у сфері адміністративних правопорушень також зазнає відчутних змін. Це обумовлено доповненням положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984) положеннями, що регламентують доказування у справах митного та податкового характеру. Безумовно, кожна процесуально-правова форма тієї чи іншої галузі права при наявності загальних методологічних підходів до процесу доказування відзначається особливою специфікою, зумовленою особливостями предмета доказування. Більш того, провадження за різними категоріями справ про адміністративні правопорушення має свою специфіку і диктує свої вимоги до процесу доказування.

На відміну від інших процесуальних форм, доказування у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи тривалий час залишалося поза уваги дослідників, що, відповідно впливає на недосконалість його правового регулювання. Зокрема, залишаються невирішеними багато питань, пов'язаних з процесом збору та оцінки доказів, участі митних органів та декларантів при провадженні за окремими категоріями справ про адміністративні правопорушення, включаючи порушення митних правил. Зазначене демонструє необхідність подальшого дослідження питань, що стосуються правового регулювання доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, віднесених до компетенції митних органів. Також, слід зауважити, що аналіз результатів правозастосовної практики митних органів показує, що найбільша кількість оскаржень постанов у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи обумовлено недоведенню обставин і фактів, що входять до предмету доказування

Метою дослідження є вивчення питання поняття та предмету доказування у справах про порушення митних правил, як нормативного та доктринального поняття адміністративного права задля пошуку можливих шляхів вирішення окремих проблемних питань у даній сфері.

При здійсненні даного дослідження використовувались загальні та спеціальні методи наукового пізнання: метод системного аналізу, діалектичний метод, формально-логічний метод та структурно-функціональний, а також ряд емпіричних методів. Основу дослідження склали висновки, яких зроблено авторами, як Д.М. Бахрахом, Н.І. Білак, І.П. Голосніченком, Є.В. Додіним, С.А. Дуженко, С.В. Ківаловим, В.В. Прокopenко, Д.В. Приймаченко та іншими. Праці науковців заклали вагоме підґрунтя подальших наукових пошуків у царині доказування у митному праві, відкрили шляхи оновлення цього інституту та визначили основні вектори майбутніх розвідок і оновленню діючого законодавства. У цій статті продовжено наукові дослідження щодо змін у діючому митному законодавстві з метою удосконалення правового забезпечення інституту доказування.

Практична значимість: результати дослідження цікаві та корисні для вітчизняних законодавців та суб'єктів публічного адміністрування на фоні актуалізації тенденцій демократизації та гуманізації управлінських процесів.

Новизна та оригінальність дослідження: всі результати отримані самостійно, є оригінальними (відсутні аналоги та некоректні запозичення). Предмет дослідження розглядається в Україні вперше і має перспективу подальшого розвитку.

1. Засади доказування у справах про порушення митних правил

Засадами доказів та доказування визначено Митним кодексом України (Митний кодекс України, 2012) та Кодексом України про адміністративні правопорушення (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). При доказуванні в провадженні у справах про порушення митних правил, посадові особи митних органів та учасники провадження здійснюють дії, спрямовані на збирання, фіксацію, перевірку та оцінку доказів. Діяльність по встановленню істини складає серцевину всього судочинства, тому значна частина норм процесуального права відноситься до процесу доказування, визначає порядок збирання, перевірки та оцінки доказів. У зв'язку з тим, що доказування по цій категорії справ є процесуальним видом

діяльності, ті дії, які становлять його зміст, повинні бути належним чином регламентовані нормами права з урахуванням специфіки цього провадження. Тим часом, норми чинного законодавства недостатньо повно регулюють доказування в провадженні у справах про адміністративні правопорушення в цілому, що не може не відбитися негативним чином на провадження у справах про порушення митних правил.

Положення про докази і доказування нерозривно пов'язані зі всіма нормами процесуального закону, який визнає завдання судочинства, регулює проведення адміністративно-процесуальних і судових дій, спрямованих на збирання та закріплення, перевірку та оцінку доказів, встановлює особливості дослідження та оцінки доказів в різних стадіях процесу і по певних категоріях справ.

Як об'єктивна істина в цілому, так і окремі факти, обставини справи встановлюються уповноваженими органами шляхом процесуального доказування, під час якого збираються, перевіряються, оцінюються докази і на їх підставі приймаються і обґрунтовуються процесуальні рішення. Цим обумовлюється те, що «доказування має найбільшу питому вагу в усій діяльності органів і осіб, які ведуть процес, осіб, яких вони залучають до цієї діяльності, а також те, що нормативне регулювання і теоретичне дослідження проблем доказування посідає чільне місце в процесуальному праві, важливішою складовою частиною якого є доказове право, де провідну роль відіграє теорія доказів (або її ще називають вчення про докази)» (Михеєнко, 1992:118). Глибоке розуміння як основних положень про докази і доказування, так і процесуального порядку збирання і використання окремих доказів в різних стадіях процесу вимагає вивчення всієї сукупності норм адміністративно-процесуального права.

Адміністративно-процесуальне доказування за своєю гносеологічною суттю є різновидом людського пізнання дійсності. Воно не є науковим у тому розумінні, що не ставить собі за мету пізнання закономірностей розвитку природи і суспільства, але в плані встановлення окремих фактів, явищ дійсності воно має багато спільного з науковим пізнанням, насамперед історичним. У процесуальному доказуванні як пізнавальній діяльності застосовуються (звичайно з урахуванням його специфіки) всі закони і категорії діалектичної і формальної логіки.

Доказування є одним з основних і вирішальних видів пізнавальної діяльності людей. В адміністративному процесі воно здійснюється за загальними закономірностями. Органічний зв'язок норм процесуального права, який прямо відноситься до доказів та доказування зі всіма іншими нормами процесуального закону, дає можливість умовно виділити доказове право як сукупність процесуальних норм, які встановлюють основу і порядок доказування і мають значення для справи фактів зі всієї сукупності адміністративно-процесуальних норм.

Разом з тим, вказівка на доказове право важлива в тому відношенні, що воно підкреслює суворо правовий характер діяльності, спрямованої на встановлення істини в адміністративному судочинстві. Доказування в адміністративному процесі являє собою єдність практичної і розумової логічної діяльності. Тому розгляд вказаних вище питань неможливо обмежити тільки розглядом процесуальних норм і заснованих на них процесуальній діяльності.

2. Процесуальний характер доказування у справах про порушення митних правил

Процес доказування у національному митному законодавстві врегульовані лише поверхнево та безпосередньо пов'язаний із здійсненням провадженням у справах про порушення митних правил. У Митному кодексі України зазначено, що провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього кодексу, а в частині, що не регулюється ним, - відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення (Митний кодекс України, 2012). Тобто передбачене субсидіарне застосування норм цього кодексу по відношенню до положень митного законодавства. Водночас Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено, що законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього кодексу та інших законів України. Питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984).

Однак ані Митний кодекс України, ані Кодекс України про адміністративні правопорушення не є суто процесуальними кодифікованими нормативно-правовими актами. У зв'язку з такою ситуацією багато питань, зокрема щодо правового статусу осіб, які приймають участь у розгляді судом справ про порушення митних правил (у тому числі митного органу), залишаються невизначеними, що призводить на практиці до порушення основних принципів правосуддя, неоднакової практики застосування судами законодавства, зловживаннями судом своїми повноваженнями та інших негативних наслідків (Білак, Прокопенко, 2019 :148-149).

Таким чином, доказування у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи – це процес, який відбувається в часі і просторі, а не одноразовий акт. Воно є єдиним, безперервним процесом переходу від незнання до знання, від неповного знання до більш повного. Доказування є нічим іншим як пізнання істини в справі про порушення митних правил, тобто встановлюється у повній відповідності з дійсністю подія правопорушення, винність або невинність певних осіб, обставини, які впливають на ступінь і характер відповідальності тощо.

При цьому це пізнання є складним процесом: збираються і перевіряються докази, з допомогою яких встановлюються окремі факти; на підставі цих фактів встановлюються інші, і таким чином з'ясовуються всі обставини справи. Отже, доказування є єдиним засобом встановлення істини у справі.

Доказування у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи є не лише практичною, але й розумово-логічною діяльністю осіб, які ведуть процес пізнання, та інших його учасників.

Воно, як і пізнання у будь-якій іншій сфері науки чи практики, поєднує в собі емпіричні і раціональні засади. «Такий висновок можна зробити на тій підставі, що пізнання людиною об'єктивної дійсності (а пізнання істини в справі є окремим випадком пізнання об'єктивної дійсності здійснюється як чуттєвим (емпіричним), так і раціонально – логічним шляхом. Саме чуттєве пізнання (дані, які ми одержуємо з оточуючої нас дійсності за допомогою наших органів відчуття) становить собою основу для логічного мислення» (Нор, 978:176).

В даному випадку буде доцільно зазначити думку, Солопової І.В. про те, що провадження у справах про порушення митних правил та контрабанди є одним з видів процесуальної діяльності органів доходів і зборів. Процесуальним обов'язком є встановлення всіх обставин вчиненого правопорушення у формі доказування, при якій ступінь категоричності суджень і висновків має бути дуже високою. Тому доведення займає центральне місце в адміністративно-процесуальній діяльності органів доходів і зборів (Солопова, 2015: 280). У справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи. Прокопенко В.В. надає авторське визначення поняттю «процесуальні дії», як дії учасників процесу, що вчиняються ними з метою реалізації своїх процесуальних прав. На основі здійснення дослідження наукової літератури, адміністративного та митного законодавства визначаючи характерні ознаки процесуальних дій у справах про порушення митних правил (Прокопенко, Калакайло, 2015:31).

Здійснювані процесуальні дії у теоретичному аспекті деякі автори розподіляють на етапи: початковий, подальший та заключний. На початковому етапі потрібно провести пошук, виявлення і закріплення доказів з метою отримання інформації, яка дає підставу для висунення версії про вчинення правопорушення певною особою (Чернявська, 2019:51)

Можна прийти до висновку, що деяким елементам доказового процесу у справах про порушення митних правил також властиві ознаки процесуальних дій.

3. Докази та ознаки доказування при провадженні у справах про порушення митних правил

Питанням доказування присвячено статтю 495 МК України, яка має назву «Докази у справі про порушення митних правил» (Митний кодекс України, 2012). В цій статті МК України надається визначення поняттю докази у справі про порушення митних правил та перелічуються дані (документи, інформація, товари і транспортні засоби) на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Однак, саме визначення «доказування у справах про порушення митних правил» у митному законодавстві відсутнє.

Зокрема у ч. 1 ст. 495 МК України йдеться, що доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Відповідно до ч. 3 ст. 495 МК України посадова особа митного органу, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю (Митний кодекс України, 2012).

Таким чином, зміст поняття «доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи» відображають наступні ознаки:

- 1) суб'єктний склад, в якому головними і обов'язковими суб'єктами доказування є посадові особи митних органів та декларанти;
- 2) перелік адміністративних правопорушень, за якими митні органи ведуть провадження і здійснюють доказування можуть утворювати склад не тільки порушення митних правил, передбачених МК України, а й деяких інших видів адміністративних правопорушень;
- 3) суб'єкти доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення можуть одночасно бути учасниками митних правовідносин;
- 4) наявність різноманіття процесуальних засобів і способів виявлення і фіксації доказів, а також великий перелік непроцесуальних джерел фактичних даних в рамках проведення митного контролю;
- 5) особливий порядок обчислення розмірів адміністративних штрафів та порядок при застосуванні адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

4. Структура доказування у справах про порушення митних правил

Структура є вираженням взаєморозміщення відповідних частин, деталей, елементів, певний функціональний взаємозв'язок складових частин об'єкта, його внутрішня будова.

Структура процесуальної форми доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи, складають наступні елементи:

- 1) мета, завдання та принципи доказування;
- 2) процесуальний статус суб'єктів доказування;
- 3) процесуальні строки, що впливають на тривалість здійснення доказування;
- 4) процесуальне оформлення доказування.

Наголосимо, що процес доказування у справі про адміністративне правопорушення є особливою формою юрисдикції. В адміністративно-юрисдикційній діяльності процес доказування у справі має свою специфіку і суттєво відрізняється від інших видів доказування за рядом ознак. По суті він знаходиться на стику

з багатьма правовими галузями і інститутами і передбачає зв'язок з рядом фундаментальних положень загальної теорії доказового права, маючи свої процесуальні норми. Дійсно, доказування у справі визначається специфікою диференціювання і індивідуалізацією за окремими видами справ.

Головним є статус основного «адресата» доказування винуватості - особа (суб'єкт), що порушила законодавство про адміністративне правопорушення, тобто порушила конкретну адміністративно-правову заборону у митній сфері. Особливість доказування у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи полягає саме в доказуванні вини правопорушника. Уповноважена особа повинна правильно оцінити докази з урахуванням належності, достовірності, допустимості, достатності та їх сукупності, з метою встановлення істини у справі про подію, що відбулася і вирішити справу по суті, керуючись певними нормами. Всі дії уповноважених осіб в процесі доказування повинні бути спрямовані на захист честі і гідності громадян, а також їх ділової репутації громадян та юридичних осіб.

Процес доказування повинен проходити тільки на основі застосування тих процесуальних норм, які передбачені в нормативних актах, вони сприяють встановленню істини, доведенню провини або невинності по виробленому справі. З огляду на недостатність визначення законодавцем принципів провадження і доказування у справі, необхідно доповнити чинний МК України в статтю «Особливості здійснення доказування у справах про митні правопорушення».

5. Висновки

Доказування у справах про порушення митних правил можна визначити, як нормативно врегульований вид пізнавальної діяльності адміністративного процесуального характеру посадових осіб митних органів, декларантів, експертів, правовласників, суддів та окремих учасників провадження, що спрямована на досягнення об'єктивної істини у справах про адміністративні правопорушення, віднесених до компетенції митних органів.

Предмет доказування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення в галузі митної справи є специфічним правовим відображенням предмета пізнання, здійснюваного в особливій процесуальній формі. У його зміст входять обставини і факти, які в сукупності мають правове і доказове значення і характеризують протиправне діяння, як шкідливе і адміністративно каране, з метою доведення вини особи яка притягається до адміністративної відповідальності (подія адміністративного правопорушення в галузі митної справи (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення правопорушення); форма вини, мотив і мета вчинення митного правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої митним правопорушенням, а також розмір понесених процесуальних витрат).

Таким чином, як мінімум у митному законодавстві мають бути нормативно врегульовані питання щодо переліку обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, визначити обов'язок доказування та межі участі у цьому процесі декларанта та його представників, порядок збирання та оцінки доказів (особливо результатів досліджень митних експертиз), а також, порядок використання доказів здобутих митними органами у кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Дуженко С.А. Докази як важливий елемент провадження у справах про порушення митних правил / С.А. Дуженко // Вісник Академії Митної Служби України. Право. – 2014. – 1(12). – С. 167-170.
2. Білак Н.І. Переміщення товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, через митний кордон України / Н.І. Білак, В.В. Прокопенко – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2019. С. 148-149.
3. Солопова І.В. Специфіка доказування у митних провадженнях / І.В. Солопова // Актуальні проблеми політики. – 2015. – № 56. – С. 280-284.
4. Прокопенко В.В. Процесуальні дії у справах про порушення митних правил. / В.В. Прокопенко, Р.І. Калакайло–Чернівці :Техгодрук, 2015.– 231 с.
5. Чернявська О.М. Докази та доказування у справах про порушення митних правил: до питання вдосконалення правового забезпечення / О.М. Чернявська // Lex portus. – 2019. – № 3. – С. 51. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2019_3_6.
6. Михеєнко М.М. Кримінальний процес України. Підручник / Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. – К.: Либідь, 1992. – 326 с.
7. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. Верховна Рада України. База «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X Верховна Рада України. База «Законодавство України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
9. Нор В.Т. Проблеми теорії і практики судових доказів / В.Т. Нор – Львів: Вид-во ЛДУ, 1978. – 176 с.

References:

1. Duzhenko, S.A. (2014) Dokazy yak vazhlyvyi element provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl. [Evidence as an important element of proceedings in cases of violation of customs regulations]. *Visnyk AMSU. Pravo – Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine. Law, 1(12)*, 167-170 [in Ukrainian].
2. Bilak N.I. & Prokopenko V.V. (2019) *Peremishchennia tovariv, yaki mistiat obiekty prava intelektualnoi vlasnosti, cherez mytnyi kordon Ukrainy. [Movement of goods that contain objects of intellectual property rights across the customs border of Ukraine]*. Dnipro: University of Customs and Finance [in Ukrainian].

3. Solopova, I.V. (2015). Spetsyfika dokazuvannya u mytnykh provadzhenniakh. [Specifics of proof in customs proceedings]. *Aktualni problemy polityky – Current policy issues*, 56, 280-284 [in Ukrainian].
4. Prokopenko V.V. & Kalakailo R.I. (2015) *Protsesualni dii u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl. [Procedural actions in cases of violation of customs rules]*. Chernivtsi : Tekhnodruk [in Ukrainian].
5. Cherniavska, O.M. (2019) *Dokazy ta dokazuvannya u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl: do pytannia vdoskonalennia pravovoho zabezpechennia. [Evidence and proof in cases of violation of customs rules: on the issue of improving legal security]*. *Lex portus – Lex portus*, 3, 51. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2019_3_6. [in Ukrainian].
6. Mykheienko, M.M., Nor V.T. & Shybiko V.P. (1992). *Kryminalnyi protses Ukrainy. Pidruchnyk [Criminal proceedings of Ukraine. Textbook]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
7. Mytnyi kodeks: Zakon Ukrainy vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Customs Code of Ukraine] <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> [in Ukrainian].
8. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 1984 r. № 8073-X / Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy». [Customs Code: Law of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI. Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"] <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].
9. Nor, V.T. (1978) *Problemy teorii i praktyky sudovykh dokaziv. [Problems of theory and practice of forensic evidence]*. Lviv: Vyd-vo LDU [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.3.15>

PODSTAWY PRAWNE ZAPEWNIENIA OPIEKI I KURATELI (NA MATERIAŁACH UKRAIŃSKICH GUBERNI W SKŁADZIE IMPERIUM ROSYJSKIEGO)

Dmytro Shevchenko

kandydat nauk prawnych,
doktorant

Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-7891-3331

shevcnenko2757@ukr.net

Adnotacja. Biorąc pod uwagę badania doktrynalne, w artykule naukowym stwierdzono, że zgodnie z ustawodawstwem drugiej połowy XIX i początku XX wieku opieka została ustalona na jeden z dwóch typów: albo jako reżim rodzinny, który jest nadzorowany przez władzę rządową, albo jako aspekt rządowy, na przykład w niektórych kodeksach było oczywiste pragnienie do pewnego stopnia zjednoczenia obu tych typów. Jednocześnie, we wszystkich przepisach dotyczących legalnej opieki pierwszeństwo prawa do zajmowania stanowiska opiekuńczego należało do krewnych małoletniego, ale bez uwzględnienia ustawodawstwa krajowego, w którym prawa krewnych, a nawet obcych osób zostały zrównane. Istota i funkcje opieki i kurateli zmieniały się w zależności od cech historycznego rozwoju społeczeństwa i ewoluowały w ramach koncepcji potrzeby zachowania majątku niepełnoletnich i wychowania poddanego.

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, stosunki małżeńsko-rodzinne, stosunki rodzinne, małżonkowie, prawa majątkowe małżonków, prawa niemajątkowe małżonków, stosunki majątkowe małżonków.

LEGAL PRINCIPLES OF PROVISION OF CUSTODY AND CARE (ON THE MATERIALS OF UKRAINIAN PROVINCES AS A PART OF THE RUSSIAN EMPIRE)

Dmytro Shevchenko

PhD of Law Science,
doctoral student

Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-7891-3331

shevcnenko2757@ukr.net

Abstract. Taking into account the doctrinal study, it was concluded that according to the legislation of the second half of the XIX - early XX centuries, guardianship was enshrined in one of two types: either as a family regime under government supervision, or as a governmental aspect, such as some codes, obviously there was a desire to combine both of these types to some extent. At the same time, in all laws under legal guardianship, the preemptive right to hold a guardianship position belonged to the relatives of the minor, but with the exception of domestic law, which